

บทที่ 9

การแนะแนวทางการศึกษา

ความหมายของการแนะแนวทางการศึกษา

การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้องและมีความสุข และส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคนทุก ๆ ด้าน

การแนะแนวเป็นส่วนที่จะส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น แนะนำช่วยเหลือ ให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลข่าวสาร กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และแสวงหาความรู้มาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจทั้งการแก้ปัญหา ปรับปรุงวิถีชีวิตและการงานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแนะแนว

บทบาทของครูก็คือ เป็นผู้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการการเรียนรู้ต่าง ๆ นักแนะแนวก็คล้าย ๆ กัน ไม่แตกต่างกัน แต่จะแตกต่างกันที่นักแนะแนวจะมีเจตนาเป้าหมายเฉพาะเจาะจงว่าจะเข้าไปส่งเสริม ช่วยเหลือปรับปรุงตรงไหน นักแนะแนวที่ดีต้องจัดกระบวนการสร้างความพร้อม ให้กับผู้เรียนเป็นนักแนะแนวตนเองได้ ครูทุกคนเป็นครูแนะแนวได้ โดยเฉพาะครูประจำชั้น นอกจากนี้ผู้บริหารก็มีบทบาทสำคัญ เช่น ถ้าพ่อขับรถไม่เป็นไปตามกฎจราจร เด็กก็เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะทำให้พ่อได้ไปเร็ว เรื่องบางเรื่อง จัดระบบดีในโรงเรียนอาจจะนำมาใช้ในสังคมไม่ได้ เพราะในสังคมให้ตัวอย่างไม่ดี ถ้าท่านเป็นครูแนะแนวก็อย่าคิดคนเดียว ต้องคิดให้คนอื่นมาช่วย ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ เพื่อน ฯลฯ ใช้ทุกฝ่ายให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการแนะแนว

ในแนวทางของการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาตินั้น บทบาทของการแนะแนวมีแต่จะเพิ่มขึ้น แต่ต้องใช้ครู (Resource person) มาช่วยเหลืองานแนะแนวการเรียนรู้ในอนาคตเป็นการเรียนรู้ในตัวบุคคล การแนะแนวก็ต้องมุ่งช่วยเหลือแนะแนวแต่ละคนให้สามารถใช้วิธีการแก้ปัญหาสังคมให้สามารถใช้วิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

สังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อน ไม่เรียบง่ายเหมือนสมัยก่อน การคมนาคมสื่อสารรวดเร็วมาก เราไม่สามารถกักขังเด็กไว้ที่ใดที่หนึ่งได้ สื่อต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพล ครูแนะแนวต้อง

สร้างระบบให้เขาได้พบกับข้อมูลหรือแหล่งความรู้ที่เป็นประโยชน์ ตรงนี้เป็นบทบาทสำคัญของครูแนะแนว

อีกประการหนึ่ง คือ การศึกษามี 3 รูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ทั้ง 3 รูปแบบ ประสานเชื่อมโยงและอาจจัดในที่เดียวกันได้ นอกจากนี้ ภัยของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกัน ผู้แนะแนวจึงจะต้องมีความจำเป็นดูแลคนที่มีลักษณะที่มีความหลากหลายมากขึ้น (พนม พงษ์ไพบูลย์; 2543 : 4 – 5)

ปรัชญาการแนะแนว

ปรัชญาการแนะแนวเป็นความคิดหรือความเชื่อที่ยึดถือเป็นหลักการในการแนะแนว เพราะเชื่อว่าจะทำให้การแนะแนวมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังที่ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์; 2529 : 2) ได้กล่าวถึงปรัชญาการแนะแนวพอสรุป ได้ดังนี้คือ

1. การแนะแนวคำนึงถึงความสำคัญของแต่ละคน เพราะนักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกัน
2. การแนะแนวที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนจะต้องมีบริการแนะแนวในรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
3. การบริการแนะแนวเป็นบริการแบบต่อเนื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ของนักเรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อาชีพ และชีวิตสังคม เมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นมาหากมีข้อบกพร่องหรือปัญหาอื่นๆ ตามมาก็คงจะช่วยให้เขาสามารถแก้ปัญหา ป้องกันปัญหา และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมและมีชีวิตที่เป็นสุข
4. การแนะแนวเป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับตนเองและสภาพแวดล้อม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2531 : 1) ได้กล่าวถึงปรัชญาการแนะแนวไว้พอสรุปได้ว่า

1. บุคคลแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา และความสามารถ
2. บุคคลควรได้รับการพัฒนาให้เจริญทุกด้าน

3. บุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับสาเหตุ และปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ

4. พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ บุคคลจะแสดงออกอย่างไรขึ้นอยู่กับตนเองและสภาพแวดล้อม

5. บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ

6. มนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน

สถิติ วังศ์สุวรรณ (2531 : 47 – 50) ได้กล่าวถึงปรัชญาการแนะแนว ไว้ดังนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา

2. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกัน

3. บุคคลแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น

4. พฤติกรรมทุกอย่างของบุคคลย่อมมีสาเหตุ

5. บุคคลแต่ละคนย่อมมีศักดิ์ศรีและความรับผิดชอบในการดำเนินชีวิตของตนเองได้

6. มนุษย์ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีศักยภาพประจำตัว หากได้รับความช่วยเหลือทุกคนมี โอกาสพัฒนาทุกด้านอย่างเต็มที่

กองวิชาการ สำนักการศึกษา (2544 : 1) ได้กล่าวว่าการแนะแนวยึดหลักปรัชญาต่อไปนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ สติปัญญา ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และเจตคติ

2. บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่าและศักยภาพแฝงอยู่ในตน ควรพัฒนาให้เจริญทุกด้าน

3. บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ

4. พฤติกรรมทุกอย่างของบุคคลย่อมมีสาเหตุ การที่บุคคลแสดงออกอย่างใดหรือเป็นเช่นไรย่อมเกิดจากตนเอง และสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ

5. บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรี และการยอมรับซึ่งกันและกัน

6. ธรรมชาติของคนอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

โดยสรุป ปรัชญาการแนะแนวได้คำนึงถึงคนทุกคนว่าควรได้รับความช่วยเหลือและบุคคลมีความแตกต่างกันทุก ๆ ด้าน เช่น รูปร่าง หน้าตา มีสติปัญญา การแสดงออกทางอารมณ์ ความถนัด เจตคติ ความสนใจ เป็นต้น ดังนั้นการดำเนินงานแนะแนวต้องเข้าใจความเป็นจริงในแต่ละบุคคล และหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุง สิ่งบกพร่องในตัวบุคคล เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการแนะแนว

จากปรัชญาการแนะแนวทำให้สรุปเป็นหลักในการดำเนินการแนะแนวได้หลายประการ ซึ่งนักแนะแนวของแต่ละหน่วยงานสรุปหลักการที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

วัชรีย์ ทรัพย์มี (2523 : 4 – 5) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนวพอสรุป ได้ดังนี้

1. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน
2. การแนะแนวนั้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม
3. การบริหารแนะแนวจัดขึ้น เพื่อบริการนักเรียนทุกคนไม่ใช่เฉพาะทุกคนที่มีปัญหาเท่านั้น
4. การจัดบริการแนะแนวจะได้ผลดี ก็ต่อเมื่อมีการจัดบริการต่าง ๆ หลายบริการไปพร้อม ๆ กัน
5. การจัดบริการแนะแนวเกิดจากความร่วมมือและความเต็มใจของผู้มาขอใช้บริการ ตลอดจนบุคคลอื่นๆ เช่น ผู้บริหาร ครู เป็นต้น
6. การแนะแนวยึดหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่จะเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง
7. การบริการแนะแนวควรเป็นบริการที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา
8. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งด้านการป้องกันปัญหา การแก้ปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการ
9. ผู้ทำหน้าที่แนะแนว มีหลักในการช่วยเหลือให้บุคคลปรับตัวได้ดี และมีการวางแผนที่ดี
10. การแนะแนวมีหลักการในการช่วยเหลือให้บุคคลปรับตัวได้ดีและมีการวางแผนที่ดี
11. การแนะแนวสามารถยืดหยุ่นได้และสนองความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

พรหมริตา แสนคำเครือ (2528 : 9) ได้กล่าวถึงหลักการแนะแนว พอสรุปได้ดังนี้

1. บริการแนะแนวเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อบุคคลที่ปกติ และบุคคลมีปัญหา เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
2. การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ได้การช่วยเหลือเด็กได้อย่างเหมาะสม
3. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญาและสังคม
4. บริการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดจากการร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย และความเต็มใจของผู้มาใช้บริการ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
5. การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่จะตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยผู้แนะแนวจะไม่ใช่ผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจให้แก่ผู้มาใช้บริการ
6. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งด้านการป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมพัฒนาการ
7. การแนะแนวมีหลักช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ดี และมีการวางแผนที่ดีในอนาคต
8. การบริการแนะแนวเป็นบริการที่ต่อเนื่อง เช่น การ จัดให้มีการบริการตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา ดังนั้นการจัดการให้มีบริการแนะแนวจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนระยะยาว

อนุพงศ์ สุขเกษม (2527 : 52 – 53) ได้เสนอหลักการแนะแนวอาชีพไว้สรุปได้ดังนี้

1. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในระยะยาวและค่อยเป็นค่อยไป ควรเริ่มการแนะแนวอาชีพ ตั้งแต่เด็กอยู่วัยประถมศึกษา ต่อเนื่องขึ้นไปในระดับมัธยมศึกษาและจนถึงระดับอุดมศึกษา
2. การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศ ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติและค่านิยมของสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
3. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย
4. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดหลักการในเรื่องของการให้บุคคลเป็นผู้กำหนดชีวิตของตน

5. การแนะแนวอาชีพเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกัน
ดังนี้

5.1 ช่วยให้ผู้บุคคลรู้จักตนเองว่ามีความถนัด ความสามารถ ความสนใจ และ
บุคลิกภาพอย่างไร เพื่อจะเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตน

5.2 ช่วยให้ผู้บุคคลได้รู้จักข้อมูลทางอาชีพกว้างขวางในทุกๆด้าน

5.3 ช่วยให้ผู้บุคคลได้รู้จักตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม

5.4 ช่วยให้ผู้บุคคลได้มีโอกาสศึกษา ฝึกอบรมหรือสัมผัสเกี่ยวข้องกับงานอาชีพ
ต่างๆ ตามความเหมาะสมเพื่อเกิดทักษะ ความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพได้

5.5 ช่วยให้ผู้บุคคลมีงานทำหลังจากสำเร็จการศึกษาหรือให้มีการศึกษาฝึกฝนอบรม
เพิ่มเติมหรือประกอบอาชีพในอนาคต

5.6 จัดให้มีการติดตามผล และประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

การดำเนินงานแนะแนวที่มีประสิทธิภาพผู้ปฏิบัติงานควรมียึดถือหลักปฏิบัติดังนี้

1. การแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกๆ ด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ
สติปัญญา

2. การแนะแนวนั้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นการรู้จักและเข้าใจนักเรียนแต่
ละคนอย่างแท้จริง ครูแนะแนวควรรู้วิธีต่างๆ หลายๆ วิธี

3. การแนะแนวยึดหลักสิทธิเสรีภาพของบุคคล ครูแนะแนวมีหน้าที่ช่วยให้นักเรียนได้
รู้จัก เข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักเรียนจะได้นำข้อมูลมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการ
เลือก ตัดสินใจ และวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง และเมื่อนักเรียนเลือกและตัดสินใจแล้ว
ต้องรู้จักรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองได้เลือก ตัดสินใจ

4. การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การปฏิบัติงานแนะแนว จะต้องปฏิบัติงาน
ให้สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของนักเรียน ครูแนะแนวจะต้องวางแผนระยะยาวในการช่วย
ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกระดับชั้น โดยมีแผนการดำเนินการในการช่วยเหลือและการ
พัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

5. การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันปัญหา การแก้ปัญหาและการส่งเสริม
พัฒนาการ

6. การปฏิบัติการแนะแนวยึดหลักการที่จะช่วยบุคคลให้สามารถปรับตัวได้ในปัจจุบัน
และมีการวางแผนที่ดีในอนาคต

7. การปฏิบัติงานแนะแนวมีหลักการที่ถือว่า เมื่อบุคคลแต่ละคนได้พัฒนาจนถึงขีดสุด เต็มตามศักยภาพของตนในทุกด้าน สามารถปรับตัวได้ดีแล้ว สังคมจะพัฒนาไปด้วย
8. การแนะแนวเป็นบริการที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
9. ผู้ปฏิบัติงานแนะแนวจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติที่มีคุณสมบัติ และได้รับการฝึกอบรมทางวิชาการแนะแนว (กองวิชาการ ; 2544 :)

ความจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว

ชีวิตในสังคมปัจจุบันจะพบแต่ความวุ่นวายและเปลี่ยนแปลงมากมาย ที่เกี่ยวกับวัตถุ และจิตใจ ปัญหาของชีวิตจึงสลับซับซ้อน เริ่มตั้งแต่บ้าน โรงเรียน ทำให้เกิดการยอมรับว่า การแนะแนวมีความจำเป็นมากในสังคม มีนักแนะแนว หลายท่านได้กล่าวถึงสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้มีการจัดแนะแนวไว้ดังนี้

อารี ตันต์เจริญรัตน์ (ม.ป.ป. : 21 – 22) ได้กล่าวถึงสาเหตุและความจำเป็นที่สำคัญ หลายๆ ประการ ที่จะต้องจัดให้มีการแนะแนวขึ้นในโรงเรียน

1. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภาวะทางสังคมอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ทางสังคม วัฒนธรรม และระเบียบประเพณี ทำให้เด็กมีความรู้สึกขัดแย้งระหว่างของเก่ากับของใหม่ มีการแก่งแย่งกัน มีสิ่งแยบยลมากมาย จะทำให้เด็กก้าวร้าว ชอบเก็บตัว หนีสังคม ขี้โมโห ฉุนเฉียว ง่าย แสดงอาการปฏิเสธต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นภัยต่อสังคม

2. ปัญหาที่เกิดจากสภาวะทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากผลของการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเป็นอยู่ในครอบครัวแออัด รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ก็เป็นครอบครัวแบบเล็กๆ จึงไม่มี ผู้ใหญ่ที่จะดูแลเด็กๆ ซึ่งเป็นสาเหตุ ให้เด็กขาดความอบอุ่น ขาดผู้คอยอบรมอย่างใกล้ชิด เป็นสาเหตุให้เด็กประสบปัญหาต่างๆ เช่น ความประพฤติดื้อนไหวต่อการชักชวนของผู้อื่น

3. มีอาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย เด็กอาจจะไม่เข้าใจสภาพการทำงานของแต่ละ อาชีพเด็กอาจเลือกงานอาชีพไม่ตรงกับความถนัด ความสนใจหรือแนวทางที่ได้ศึกษามา เนื่องจากความเข้าใจในลักษณะอาชีพนั้นผิด ทำให้เด็กนั้น ไม่เจริญก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

4. ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนมีมากขึ้น เช่น เลือกเรียนวิชาไม่ถูก เรียนไม่เข้าใจ เรียน อ่อน ไม่เข้าใจวิธีเรียนที่ดี สอบตก จึงต้องการบริการแนะแนว โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงใน ด้านระบบการเรียนเป็นลักษณะแบบโรงเรียนมัธยมแบบผสม

5. ในห้องเรียนแต่ละห้องมีนักเรียนจำนวนมาก การที่ครูจะให้การช่วยเหลือแก่เด็กแต่ละคนโดยทั่วถึง และเหมาะสมกับสภาพของเด็ก ก็จำเป็นต้องรู้จักใช้วิธีการต่างๆ เข้าช่วยในการทำความรู้จักเด็ก ถ้าขาดวิธีการต่างๆ เหล่านี้ ครูก็คงจะไม่รู้จักและเข้าใจนักเรียนอย่างทั่วถึง

6. เด็กวัยรุ่นมีบทบาทต่อสังคมมากขึ้นวัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เด็กก็ไม่ใช่ผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง กำลังมีความต้องการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อิสรภาพ ความสำเร็จ ตำแหน่งทางสังคม และอารมณ์กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมาก กำลังใฝ่หาอนาคตในแนวทางที่ถูกต้องจึงต้องจัดการบริการแนะแนวอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการตัดสินใจของวัยรุ่นมักจะใช้อารมณ์ มีความเชื่อมั่นที่ขาดความสมบูรณ์รอบคอบเพียงพอ เพราะมีประสบการณ์น้อย รู้เท่าไม่ถึงการณ์ กระทำลงไปแล้วจึงไม่รู้ว่ามีวิธีอื่นดีกว่า การแนะแนวเป็นสิ่งที่ช่วยให้แสงสว่างแก่เขาได้มาก ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เช่น รู้ถึงขอบข่ายของงานเพื่อประโยชน์ในการเลือกอาชีพ การพัฒนาและปรับตน ป้องกัน และขจัดปัญหา

หน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานแนะแนว

ในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น คณะอนุกรรมการแนะแนว ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าว จะต้องมีบทบาทในการมีส่วนร่วม ส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาของผู้เรียนอย่างจริงจัง

1. บทบาทหน้าที่ของคณะอนุกรรมการแนะแนว

การดำเนินงานแนะแนวให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องระดมสรรพกำลังปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ

2. บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานแนะแนว

การดำเนินงานแนะแนวให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสถานศึกษา จึงต้องแต่งตั้งและกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานแนะแนว

3. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ กำหนดทิศทาง การแนะแนวของสถานศึกษา เพื่อให้กระบวนการแนะแนวเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

4. บทบาทหน้าที่ของผู้เรียน

ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ ต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้ วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มใจ

5. บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้ใกล้ชิดบุตรหลานมากที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ ความสามารถในการเรียนรู้ ผู้ปกครองจึงควรมีบทบาทในการสนับสนุนผู้เรียน

6. บทบาทหน้าที่ของชุมชน

สถานศึกษากับชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ชุมชน จึงต้องเป็นสังคมของการแสวงหาความรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งรวมถึงผู้เรียนและสถานศึกษาของชุมชน

7. บทบาทหน้าที่ของครู

ครูที่คนควรมีบทบาทการแนะแนว ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อรู้จักและเข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนว
3. ให้คำปรึกษาเบื้องต้นโดยเฉพาะในวิชาที่สอนทั้งด้านการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ในอาชีพนั้น ๆ
4. ใช้ข้อมูลและเครื่องมือทางจิตวิทยาและการแนะแนวตามความเหมาะสม และเข้าใจผู้เรียน ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง
5. ให้ข้อมูลผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกับครูแนะแนวเพื่อประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในกรณีที่เป็น
6. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานแนะแนวของสถานศึกษาในลักษณะเครือข่ายการแนะแนว
7. สอดแทรกและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จุดหมายของหลักสูตร และมาตรฐานการแนะแนว

8. บทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว / ครูที่ปรึกษา / ครูประจำชั้น

- * ดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา
- รวบรวมข้อมูลของนักเรียน

- ให้ข้อมูลสารสนเทศ
- ให้คำปรึกษารายบุคคลและรายกลุ่ม
- จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาช่วยเหลือผู้เรียน
- ติดตามผลการรับบริการของผู้เรียนทั้งระหว่างเรียนและหลังจากสำเร็จการ

ศึกษา การประกอบอาชีพและดำรงชีวิต

* ประสานงานกับสถานศึกษาอื่นๆ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐ และ เอกชน

* จัดโครงการ / โครงการ หรือกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียน

* ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการบริหารจัดการแนะแนวร่วมกับผู้บริหาร และ คณะอนุกรรมการแนะแนวของสถานศึกษาอย่างมีหลักเกณฑ์

* จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ครูแนะแนวมีอาชีพ

- เป็นที่ปรึกษา
- เป็นผู้ให้คำปรึกษา
- เป็นผู้ประสานงาน

9. บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน

- * เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ
- * ร่วมเป็นเครือข่ายในการพัฒนา
- * จัดให้มีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ

ขอบข่ายของการแนะแนว

การแนะแนวมีขอบข่ายงาน 5 บริการ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็น กระบวนการต่อเนื่อง คือ

1. บริการรวบรวมข้อมูล หรือสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อรวบรวมรายละเอียดในด้านต่างๆ ของนักเรียนแต่ละ คน ทั้งนี้เพื่อให้ครูแนะแนว และบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รู้จักนักเรียน และสามารถจัดกิจกรรมและ

วิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1) วิธีการรวบรวมข้อมูล หรือการใช้เครื่องมือที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non Testing Techniques) สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทำสังคมมิติ เก็บข้อมูลโดยการศึกษาจากผลงานต่างๆ ของนักเรียน เช่น อัดชีวประวัติ การเขียนเรียงความ การบันทึกประจำวัน เป็นต้น

2) วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบทดสอบ (Testing Techniques) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้เป็นเครื่องมือมาตรฐานที่สามารถให้ข้อมูลที่แม่นยำ ตรงมากกว่า สิ่งสำคัญ คือ ผู้ทำการทดสอบจะต้องศึกษาและตัดสินใจเลือกแบบทดสอบให้ถูกต้องเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องรวบรวม แบบทดสอบที่ครูแนะนำสามารถนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายประเภท ได้แก่ แบบทดสอบสติปัญญา (Intelligence Test) แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผล (Achievement Test) แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) แบบสำรวจบุคลิกภาพ (Personality Test) แบบสำรวจความสนใจ (Interest Inventory) เป็นต้น

2. บริการสนเทศ เป็นบริการที่ให้ความรู้ ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ ซึ่งข้อมูลที่จำเป็นสำหรับตัวนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) ข้อเสนอแนะทางการศึกษา
- 2) ข้อเสนอแนะทางการศึกษาต่อและอาชีพ
- 3) ข้อเสนอแนะทางด้านส่วนตัวและสังคม หรือทางด้านพัฒนาตนเอง

การที่นักเรียนได้รับข้อมูลต่างๆ จะทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น และยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจที่จะวางแผนการในชีวิต เป็นการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่างๆ และมีนิสัยในการทำงานที่รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างและความสัมพันธ์ของบริการแนะแนว

บริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ มีความสัมพันธ์กัน ขึ้นอยู่กับลักษณะและทักษะที่จะเกิดขึ้น

1. โครงสร้างของงานแนะแนว

บริการ	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
1. บริการรวบรวมข้อมูลหรือสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล	เพื่อรู้จักนักเรียนทุกด้าน	สังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ อัตชีวประวัติ ระเบียบสะสม การศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ฯลฯ
2. บริการสนเทศ	เพื่อให้ข่าวสารความรู้ที่จำเป็นแก่นักเรียนเกี่ยวกับการศึกษาอาชีพและพัฒนาบุคลิกภาพ	ปฐมนิเทศ ปัจฉิมนิเทศ โฮมรูม ป้ายสนเทศ นิทรรศการ บรรยาย อภิปราย ทัศนศึกษา ฯลฯ
3. บริการให้คำปรึกษา	เพื่อให้สามารถตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลและ ให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม
4. บริการจัดวางตัวบุคคล	เพื่อจัดให้นักเรียนได้ตัดสินใจดำเนินตามแผนของตนตลอดจนการช่วยเหลือแก้ไขหรือมีการฝึกฝนให้มีประสบการณ์ที่เหมาะสม แก่กรณี	จัดหาทุนการศึกษา สอนซ่อมเสริม จัดนักเรียนเลือนักวิชาเรียน จัดบริการ ฝึกงาน และหางานทำ ฯลฯ
5. บริการติดตามผล	เพื่อติดตามผลงานแต่ละด้าน และพัฒนาของนักเรียน	สังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ทดสอบ จดหมายติดต่อ ฯลฯ วิเคราะห์ และประมวลผล

2. ความสัมพันธ์ของบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ

โครงสร้างของงานแนะแนวประกอบด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ เริ่มต้นจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก การให้บริการสนเทศ การให้คำปรึกษา การจัดวางตัวบุคคล และการติดตามและประเมินผล

1) การรวบรวมข้อมูลหรือสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การทดสอบ การเขียนอัตชีวประวัติ การทำสังคมสัมพันธ์ การเยี่ยมบ้าน ฯลฯ โดยมีการบันทึกข้อมูลในรูประเบียบพฤติกรรม ระเบียบสะสม สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ ครูแนะแนวทราบว่าเด็กแต่ละคนเป็นอย่างไร ต้องการอะไรบ้าง ควรให้ความช่วยเหลือในลักษณะไหน

เมื่อทราบปัญหาและความต้องการแล้วจึงจะพิจารณาการให้บริการตามความต้องการ
ซึ่งได้แก่

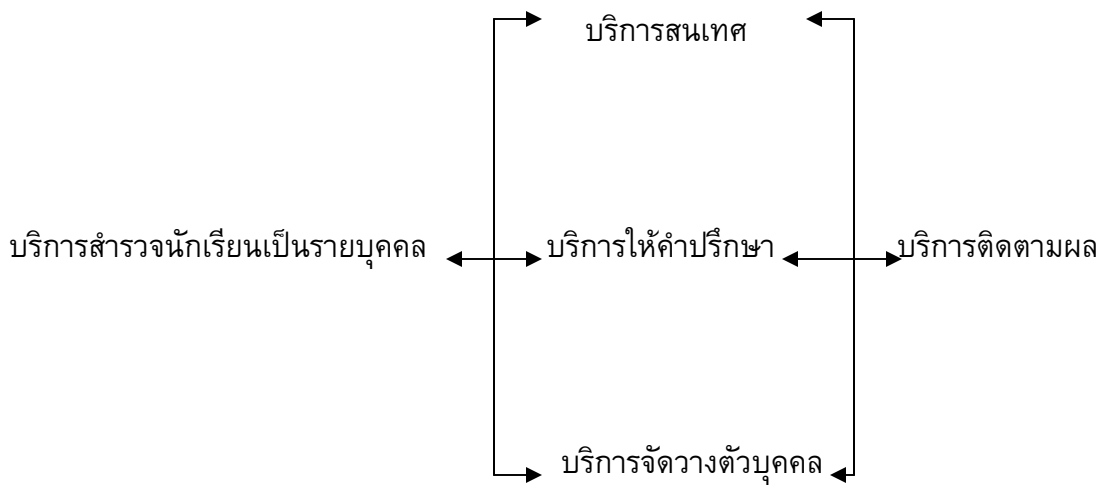
2) การให้บริการสนเทศ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ที่จำเป็นในการตัดสินใจ เช่น
ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา การอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม สุขภาพ ฯลฯ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การ
บรรยาย อภิปราย การจัดป้ายสนเทศ การจัดหาเอกสารคู่มือให้นักเรียนอื่นอ่าน การพานักเรียน
ไปทัศนศึกษา หรือการนำสิ่งต่างๆ เข้ามาให้นักเรียนได้เห็นในรูปภาพยนตร์ การสาธิต ฯลฯ
การให้ข้อมูลความรู้ที่จำเป็นมาก หากเด็กมีข้อมูลมากเท่าใดและเป็นข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัยจะ
ช่วยให้เด็กสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น และป้องกันความล้มเหลวได้อย่างมาก

3) การให้คำปรึกษา การให้คำปรึกษานี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการแนะแนว เพราะ
ต้องอาศัยความรู้ทางเทคนิคขั้นสูง การให้คำปรึกษามีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การช่วยให้ผู้มาปรึกษา
เกิดการเรียนรู้และเข้าใจตัวเอง รู้ว่าปัญหาของเขาอยู่ตรงไหน ควรจะแก้ไขตัวเองอย่างไร การ
แก้ไขนั้นมีกี่ทางและควรเลือกทางใดจึงจะเหมาะสมกับตัวเองมากที่สุดพร้อมกับเกิดความ
รับผิดชอบในการช่วยตนเองอย่างจริงจัง วิธีการให้คำปรึกษามีหลายแบบ ทั้งนี้การจะเลือกใช้
แบบใดขึ้นอยู่กับชนิดของปัญหาและลักษณะของผู้มาปรึกษา รวมทั้งความรู้และบุคลิกภาพ
ของผู้ให้คำปรึกษาด้วย

4) การจัดวางตัวบุคคล เป็นการช่วยเหลือให้บุคคลดำเนินตามแผนที่ได้ตัดสินใจแล้ว
โดยจัดให้ได้รับประสบการณ์ ได้รับการฝึกฝน หรือได้รับการสงเคราะห์ เช่น เด็กยากจนขาด
แคลนปัจจัยในการศึกษาก็ควรได้รับการสงเคราะห์ในด้านการจัดหาทุนการศึกษา อาหารกลางวัน
หรือการหางานพิเศษให้ทำ เด็กที่สนใจจะเรียนวิชาใด โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนได้เลือก
เรียนวิชาที่เขาถนัดและสนใจ เด็กสนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมใดโรงเรียนก็น่าจะได้มีกิจกรรม
ชุมนุมต่างๆ ไว้ให้ทางเลือกได้ตามความต้องการ

5) การติดตามผล บริการนี้ถือว่าเป็นหลักฐานสำคัญที่จะแสดงให้เห็นว่าการจัดบริการ
แนะแนวเหล่านี้ ได้ผลหรือไม่ประการใด ควรปรับปรุงอะไรอีกบ้าง บริการนี้เปรียบเหมือนกระจก
เงาตัวเอง

ดังนั้นการจัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบควรจัดทั้ง 5 บริการ ให้สัมพันธ์กันดัง
แผนภูมิข้างล่างนี้



แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของบริการแนะแนวทั้ง 5 บริการ

ประเภทของการบริการแนะแนว

การจัดบริการแนะแนวเป็นการจัดเพื่อสนองความต้องการบุคคล ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้มารับบริการ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาการจัดบริการประเภทต่างๆ ให้เหมาะสม นักแนะแนวหลายท่านจึงมีความเห็นคล้ายกันในเรื่องการจัดประเภทของการแนะแนวว่า การบริการแนะแนวสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. การแนะแนวการศึกษา

เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ได้รับความสำเร็จทางการศึกษาตามความสามารถของเขา โดยจัดบริการที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เช่น รู้จักเทคนิควิธีการเรียนที่ถูกต้องสามารถปรับตัวกับระบบการเรียนการสอนของโรงเรียน หลักสูตรและวิชาที่เรียนได้ รู้จักแบ่งเวลาในการเรียน การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การใช้ห้องสมุด การเขียนรายงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียน การจัดบริการทางด้านการศึกษาจะช่วยส่งเสริมสร้างเจตคติที่ดีในการเรียน สามารถป้องกันปัญหาทางด้าน การเรียน ตลอดจนยังเป็นข้อมูลประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อและอาชีพ

2. การแนะแนวศึกษาต่อและอาชีพ

เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนให้รู้จักตนเอง รู้จักโลกของงานอาชีพ สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และพัฒนาตนเองได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในอาชีพที่เลือก เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยให้นักเรียนสำรวจตนเองทุก ๆ ด้าน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ และยอมรับตนเองอย่างแท้จริง การให้นักเรียนได้รู้จักโลกของงานอาชีพ ก็โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เช่น แนวทางที่จะไปสู่อาชีพนั้น ๆ คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่อาชีพนั้น ๆ เป็นต้น

3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคมหรือการพัฒนาตน

เป็นกระบวนการช่วยส่งเสริมและพัฒนานักเรียนในด้านบุคลิกภาพ อารมณ์และสังคม เพื่อเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี และสามารถปรับตัวเองได้อย่างมีความสุข รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีโดยการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อตนเองและสังคมและผู้อื่น การมองเห็นและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเมื่อเกิดปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ และตัดสินใจได้ถูกต้อง สิ่งสำคัญคือ หากโรงเรียนสามารถจัดบริการด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นการป้องกันปัญหาทางสังคมด้วย (กองวิชาการ; 2545 : 5 – 10)

ประเภทของการแนะแนว

มีผู้แบ่งประเภทของการแนะแนวออกเป็นหลายประเภท ซึ่งพอจะ รวบรวมมาเสนอให้ทราบ 4 – 5 แนว ดังนี้

พรอคเตอร์ (Procter; 1973 : 36) ได้แบ่งประเภทการแนะแนวให้ละเอียดขึ้น 6 ประเภท คือ

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวในด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคมและหน้าที่พลเมือง (Guidance in Social and civic Activities)
4. การแนะแนวเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัย (Guidance in Health and Physical Activities)

5. การแนะแนวเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (Guidance in the worthy use of leisure time)

6. การแนะแนวในการสร้างอุปนิสัย (Guidance in character Building Activities)

คู และ เคโฟเวอร์ (Koons and Kefauver. 1973 : 15) ได้แบ่งประเภทการแนะแนวออกเป็น 5 ประเภท

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะนันทนาการ (Recreational Guidance)
4. การแนะแนวเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง สังคมและศีลธรรม (Civin, Social and Moral Guidance)

บรูเวอร์ (Brewer; 1973 : 15) ได้จำแนกการแนะแนวออกเป็น 10 ประเภท ดังนี้

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวศาสนา (Religious Guidance)
4. การแนะแนวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในบ้าน (Guidance for Home Relationships)
5. การแนะแนวเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี (Guidance for Citizenship)
6. การแนะแนวการใช้เวลาว่างและนันทนาการ (Guidance for Spare Time and Amusement)
7. การแนะแนวส่วนบุคคล (Personal Guidance)
8. การแนะแนวในการปฏิบัติชอบ (Guidance in Right Doing)
1. การแนะแนวเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความร่วมมือช่วยเหลือ (Guidance for Co – operation and Sympathy)
2. การแนะแนวเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Cultural Guidance)

สรุปว่า การบริการแนะแนวที่ควรจัดให้มีขึ้นในสถานศึกษาควรประกอบด้วย การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ การแนะแนวสุขภาพ การแนะแนวสังคม และอื่นๆ ซึ่งการแนะแนวเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจและ

การแนะแนวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวว่า iva การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

นักการศึกษา นักปราชญ์ นักคิด นักบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เรียนได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะ การเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข สรุปสาระสำคัญดังนี้

คนดี

คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมี **คุณภาพ** มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข

มีปัญญา

คือ คนที่มี **สมรรถภาพสูง** ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง หรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เช่น ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นต้น เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติได้

มีความสุข

คือ คนที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบัน นับเป็นสิ่งยากยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของคน ทุกเพศ ทุกช่วงวัยของชีวิต ปัญหาสังคมได้ทวีความซับซ้อน รุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความการมีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ การแพร่ระบาดของสารเสพติด การก่ออาชญากรรม การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย ความอ่อนไหวทางจิตใจ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญ คือ บุคคลไม่รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมที่ดีพอ ขาดทักษะการคิดตัดสินใจแก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งจำเป็นที่สถานศึกษาต้องใช้กระบวนการแนะแนวเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจุดมุ่งหมายของการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต การวางแผนศึกษาต่อ และการพัฒนาตนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคนโดยองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ให้เป็นคนที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เข้าสู่วิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินงานแนะแนวให้สนองเป้าหมาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการแนะแนวและบริหารจัดการ ตามแผนการพัฒนาการแนะแนว ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่เน้นการแนะแนวมิติใหม่ซึ่งเป็นการแนะแนวเชิงรุกที่มุ่งส่งเสริม พัฒนา และสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคง โดยการมีส่วนร่วม และประสานงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาคุณภาพทุกช่วงวัยของชีวิตให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข โดยมีกรอบความคิดมิติใหม่ของการแนะแนว ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูทุกคนมีบทบาทในการแนะแนว เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่มั่นคงให้กับผู้เรียน ทั้งด้านชีวิตและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การแนะแนวเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ มีความสมดุลทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม อีกทั้งมีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนรู้จักตนเอง ฟังตนเอง และตัดสินใจอย่างเหมาะสม มีทักษะและประสบการณ์อย่างเพียงพอในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ และปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสมในช่วงชีวิต

2. การแนะแนวที่เห็นผู้เรียนสำคัญที่สุด

การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดย

- รู้จักและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
- จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งสร้างเสริมและเติมเต็มให้ผู้เรียน ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน
- ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้และพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่
- มุ่งเน้นให้เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมทั้งองค์ความรู้ตามหลักวิชา วิชาชีวิต และวิชางาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และมีความสุข

3. การแนะแนวที่เห็นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา

การจัดกิจกรรมและการให้บริการแนะแนวควรจัดให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งคนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม

4. การพัฒนาระบบการแนะแนวของสถานศึกษา

ระบบการแนะแนวต้องดำเนินการในเชิงรุกที่ครอบคลุมทั้งการป้องกัน ดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทุกคนได้เต็มตามศักยภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อมวลชน

5. พันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา

- **บ้าน** ในฐานะแหล่งเรียนรู้แห่งแรกของผู้เรียน จะเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่สำคัญของสังคมในการสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางที่

ต้องการและเป็นแหล่งช่วยเหลือส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตได้ โดยมุ่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้แนะแนวชีวิตและสังคมแก่บุตรหลานหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแล

- **ชุมชน** จะเป็นเครือข่ายการแนะแนวที่สำคัญในการสร้างเสริมความเข้มแข็งและช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมได้ดี จึงควรประสานความร่วมมือและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น ศาสนสถาน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ ชาวบ้าน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง สื่อมวลชนในท้องถิ่น เป็นต้น
- **สถานศึกษา** เป็นศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ จึงควรสร้างเสริมให้บุคลากรให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านวิชาการและการประสานความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา

6. สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศ

- การเรียนรู้ยุคไร้พรมแดน ผู้เรียนต้องรู้จักสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัยทันเหตุการณ์จึงจำเป็นที่ผู้เรียนต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศอย่างกว้างขวางและเพียงพอ ซึ่งหน่วยงาน สถานศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความสำคัญต่อข้อมูลสารสนเทศ และจัดบรรยากาศการบริการข้อมูลสารสนเทศให้เป็นสังคมของการเรียนรู้

7. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการแนะแนว

เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายแนะแนวระดับจังหวัด อำเภอ / กิ่งอำเภอ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านบริหารจัดการ

- ด้านวิชาการ เป็นการมุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ และสร้างความร่วมมือที่ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา อาชีพ บุคลิกภาพ เพื่อพัฒนาตนเอง มีทักษะ มีวิจรรย์ญาณในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด วางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีวุฒิทางอารมณ์ และสติปัญญา สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม
- ด้านบุคลากร มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครู ทุกคน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน โดยให้ทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ในลักษณะของกัลยาณมิตร

- ด้านบริหารจัดการ ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แน่แนวตามความเหมาะสมกับ สภาพของสถานศึกษา และท้องถิ่น

ภาพของความสำเร็จของการแน่วมติใหม่จะเกิดขึ้นได้นั้น ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วม อย่างกัลยาณมิตรของบุคคลในสถานศึกษา พันธกิจร่วมกันระหว่างบ้าน ชุมชน สื่อมวลชน และ สถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำเนินชีวิตตามแนว เศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข (กรมวิชาการ; 2544 : 1 – 4)

การพัฒนางานแน่วในยุคการปฏิรูปทางการศึกษา

การปฏิรูปทางการศึกษา เป็นความพยายามที่มีมาต่อเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัย เพื่อปรับเปลี่ยนการศึกษาให้ดีขึ้น มีคุณภาพ พัฒนาคนให้ดีขึ้น มีคุณภาพ เป็นการศึกษาที่สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และในปัจจุบันที่เป็นยุคข้อมูลและ ข่าวสาร เป็นโลกไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวดเร็วมาก จึงต้องปฏิรูปการศึกษาและ ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2544 ก็ถือได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำสู่ การปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จ และมีสาระที่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

การศึกษาในอนาคตต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่กล่าวถึงผู้เรียน (Learner) ไม่ใช่ นักเรียน กล่าวถึงศูนย์การเรียนรู้ (Resource center) ไม่ใช่โรงเรียน กล่าวถึงครูในฐานะแหล่ง ความรู้ (Personnel resource) และผู้อำนวยการความสะดวก (The Teacher as a Facilitator of development) ไม่ใช่ผู้สอน

ระบบการศึกษาจัดเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการที่ได้ตลอดชีวิตไม่รู้จักจบสิ้นและเชื่อมโยงกัน เทียบโอน ผลการเรียนรู้ได้ทั้งสามรูปแบบ โดยยึดหลักว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้และพัฒนาตนเองได้ตาม ศักยภาพของแต่ละคนการจัดรูปแบบการศึกษาต้องถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ (Learner center) เป้าหมายของการศึกษาก็คือ ต้องการคนเป็นคนดี เป็น คนสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม นั่นคือ มีความรู้คู่คุณธรรม การ พัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ เพราะว่าสมาชิก

ของสังคมมีการเรียนรู้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้ ก็จะกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) และสามารถยกระดับการพัฒนาประเทศอื่นหรือสังคมอื่นได้

แนวคิดการพัฒนางานแนะแนว

มีแนวคิด 2 แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนว แนวคิดหนึ่งเชื่อว่า การแนะแนวเป็นวิชาชีพ ต้องเรียนด้านแนะแนวจึงจะทำหน้าที่แนะแนวได้ อีกแนวคิดหนึ่งเชื่อว่า ครูทุกคนเป็นครูแนะแนวได้ จริงๆ แล้วการแนะแนวคือกระบวนการเรียนรู้ หาความรู้เพื่อไปใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เขาต้องการ อาจเป็นการแก้ไขหรือปรับปรุงการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ได้ ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากครูอย่างเดียว เขาเรียนรู้จากบ้าน พ่อแม่ เพื่อน ชุมชน ฯลฯ ถ้าในโรงเรียน ครูทุกคนเป็นครูแนะแนวทำหน้าที่ในโรงเรียนนั้นจะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารการแนะแนว จัดกระบวนการให้เกิดการแนะแนว จัดระบบการแนะแนว ดังนั้น การพัฒนางานแนะแนวจึงดำเนินการทั้งระบบ เช่น ระบบการบริหารจัดการ แนะแนวพัฒนาครู ผู้บริหารเข้าใจในกระบวนการแนะแนว การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

การแนะแนวต้องเข้าใจและให้ความสำคัญกับผู้เรียน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ คำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมของผู้เรียน และต้องเข้าใจว่าความรู้เป็นพื้นฐานของความคิด การตัดสินใจในความคิดหาข้อสรุป เป็นความเข้าใจในพื้นฐานของแต่ละบุคคลและเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งอื่นๆ ในโลกนี้รู้วิธีแสวงหาความรู้ เลือกแหล่งความรู้ที่เหมาะสม รู้วิธีการย่อยสลาย สังเคราะห์ความรู้เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เป็นความรู้ใหม่ๆ ที่ได้ การแนะแนวต้องสร้างนิสัยแห่งการแสวงหาความรู้และให้เกิดกับผู้เรียน คือ การดู อ่าน คิดในสิ่งที่มีความรู้ และเกิดประโยชน์ ถ้าสร้างได้จะกลายเป็นการศึกษาตลอดชีวิต

บทบาทของการแนะแนวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

การแนะแนวเป็นที่ส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้น ช่วยเหลือ ให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลข่าวสาร กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและแสวงหาความรู้มาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ ทั้งการแก้ปัญหา ปรับปรุงวิถีชีวิตการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแนะแนว